Tampereen yliopisto

Fanni Palokangas

SOSIOEKONOMISEN ASEMAN YHTEYS ARVIOIHIN ERIARVOISUUDEN KASVUN TUOTTAMASTA UHKASTA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2026

TIIVISTELMÄ

Fanni Palokangas: ”Sosioekonomisen aseman yhteys arvioihin eriarvoisuuden kasvun tuottamasta uhkasta”
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden kandidaattiohjelma
Toukokuu 2026

Eriarvoisuus kasvaa suomalaisessa yhteiskunnassa heikentäen samalla yhteiskunnan toimintaa ja aiheuttaen hyvinvoinnin tason laskua. Yhteiskunnalle kasvusta voi seurata yhteiskunnalle esimerkiksi luottamuksen heikentymistä, levottomuuksien määrän lisääntymistä sekä yhteiskunnan kahtiajakautumista. Tämän myötä myös yhteiskunnalliset kustannukset kasvavat. Eriarvoisuuden kasvun seuraukset voidaan kokea eri tavoin riippuen yksilön taustasta. Tämän kvantitatiivisen kandidaatintutkielman tavoitteena on selvittää, miten sosioekonominen asema on yhteydessä eriarvoisuuden kasvun tuottaman uhkan arviointiin. Sosioekonominen tausta määrittää sitä, millaiset mahdollisuudet ja lähtökohdat yksilöllä on yhteiskunnassa. Sosioekonominen asema koostuu yksilön asemaa yhteiskunnassa määrittävistä tekijöistä, joita ovat ammatti, työelämäasema, koulutustausta sekä tulotaso.

Tutkielman aineistona on Elinkeinoelämän valtuuskunnan Arvo- ja asennetutkimus keväältä 2025 (N=2070). Aineisto on koostettu strukturoidulla kyselylomakkeella, jonka kysymykset käsittelivät erilaisia yhteiskunnallisia teemoja, kuten turvallisuutta, taloutta sekä terveyspalveluita. Tutkielmassa käytetty muuttuja on ”turvallisuus” -teeman alta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin ristiintaulukointia, sen elaborointia sekä khiin neliö -testiä. Näiden avulla tutkittiin, miten eri sosioekonomista asemaa määrittelevät tekijät ovat yhteydessä eriarvoisuuden uhkakuvien arviointiin.

Tutkimustuloksina saatiin selville, että yhteiskuntaluokalla oli khiin neliö -testin mukaisesti tilastollisesti merkitsevä yhteys siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan. Kun tähän liitettiin koulutustaso, työelämäasema tai talouden bruttotulot, yhteys säilyi merkitsevänä. Cramérin V:n saamien arvojen perusteella tämä yhteys oli kuitenkin kaikissa tapauksissa heikkoa. Alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat kokivat eriarvoisuuden kasvun useimmiten uhkaksi, kun verrattiin muihin yhteiskuntaluokkiin. Sama ilmiö näkyi kaikissa tutkittavissa luokissa, eli riippumatta koulutustasosta, työelämäasemasta tai talouden bruttotulotasosta, alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat kokivat eriarvoisuuden kasvun suurempana uhkana itselleen, läheisilleen tai yhteiskunnalle.

Tutkimustuloksia voidaan selittää yksilön omien kokemusten perusteella. Heikommassa asemassa olevat saattavat kokea eriarvoisuuden kasvun useammin uhkana, sillä eriarvoisuuden seuraukset kasautuvat usein alempiin sosioekonomisiin ryhmiin. Siten yksilön sijainnilla yhteiskunnan rakenteissa on merkitys siihen, miten tämä arvioi yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia. Eriarvoisuuden kasvun seurauksia arvioitaessa olisi syytä kiinnittää huomiota alempien luokkien kokemuksiin.

Avainsanat: eriarvoisuus, sosioekonominen asema, yhteiskunnallinen uhka, yhteiskuntaluokka, tulotaso, koulutustaso, työelämäasema

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

☐ Ei
☒ Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimi ja versio: M365 Copilot

Käyttötarkoitus: Tekoälyä on käytetty aiheen näkökulman rajauksessa siten, että sitä on pyydetty lähestymään käsitettä eriarvoisuus yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Lopullinen tutkimusaihe määrittyi kuitenkin aineiston perusteella ilman tekoälyn apua. Lähdeluettelo on tarkastettu tekoälyn avulla.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: Aiheen rajaus, lähdeluettelo

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Sisällys

1 Johdanto 1

2 Eriarvoisuus ja sosioekonominen asema 3
2.1 Eriarvoisuus 3
2.2 Eriarvoisuus Suomessa 4
2.3 Eriarvoisuus uhkana yhteiskunnalle 5
2.4 Sosioekonominen asema 7

3 Tutkimusasetelma 9
3.1 Tutkimuskysymys ja hypoteesi 9
3.2 EVAn Arvo- ja asennetutkimus kevät 2025 9
3.3 Muuttujat 10
3.3.1 Selitettävä muuttuja 10
3.3.2 Taustamuuttujat 12
3.4 Ristiintaulukointi ja elaborointi 14
3.5 Tutkimusetiikka 15

4 Tulokset 17
4.1 Yhteiskuntaluokan yhteys eriarvoisuuden kasvun uhka-arviointiin 17
4.1.1 Koulutustason merkitys eriarvoisuuden uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen 18
4.1.2 Työelämäaseman merkitys eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen 20
4.1.3 Tulotason merkitys eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen 22

5 Johtopäätökset 24

Lähteet 27
Aineisto 27
Kirjallisuus 27

Liitteet 30
Liite 1. Alkuperäisen selitettävän muuttujan jakauma 30
Liite 2. Taustamuuttujien jakaumat ennen uudelleenluokittelua ja muokkauksia 31

Kuvat

Kuva 1. Selitettävän muuttujan jakauma painotetuilla arvoilla. 11

Taulukot

Taulukko 1. Uudelleenluokitellun selitettävän muuttujan jakauma painotetuilla ja painottamattomilla arvoilla suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä. 11
Taulukko 2. Aineiston selitettävän muuttujan kuvailevat tunnusluvut. 12
Taulukko 3. Sosioekonomiset tekijät uudelleen luokitteluineen esitettynä painotetuilla ja painottamattomilla arvoilla suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä % (n) 13
Taulukko 4. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arviointi ristiintaulukoituna yhteiskuntaluokan mukaan % (n). 17
Taulukko 5. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna koulutustasolla % (n). 18
Taulukko 6. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna työelämäasemalla % (n). 20
Taulukko 7. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna talouden bruttotulojen määrällä % (n). 22
Taulukko 8. Selitettävän muuttujan jakauma ennen uudelleenluokittelua suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä. 30
Taulukko 9. Taustamuuttujien jakaumat ennen uudelleenluokittelua ja muokkauksia suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä. 31

1 Johdanto

Suomi joutui marraskuussa 2025 Euroopan komission sosiaalisen kehityksen tarkkailuluokalle työttömyyden sekä kansalaisten kokeman terveyspalveluiden riittämättömyyden vuoksi (European Commission 2025, 139–140). Myös Kalevi Sorsa -säätiön (Rajavuori 2024) eriarvoisuuden tilaa Suomessa käsittelevän tutkimuksen mukaan hyvinvoinnin taso on laskenut 2020-luvun kriisien aikana. Kasvava eriarvoisuus koskettaa koko yhteiskuntaa, sillä se aiheuttaa eriarvoisuutta sosiaalisten ryhmien välille (Therborn 2014, 15–23). Seurauksena voi olla esimerkiksi levottomuuksien ja terveyserojen lisääntyminen ja yhteiskunnan jäsenten luottamuksen heikentyminen yhteiskuntaa kohtaan.

Tämänhetkisen sosiaalipolitiikan suunta on huolestuttava, kun sitä tarkastellaan eriarvoisuuden kasvun näkökulmasta. Useat Petteri Orpon hallituksen leikkaukset ovat kohdistuneet jo valmiiksi heikommassa sosiaalisessa asemassa oleviin, kuten opiskelijoihin sekä työttömiin (Hiilamo ym. 2023). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen (29) mukaan leikkauksilla tavoitellut säästöt heikentävät yksilöiden perusturvaa sekä kasvattavat tuloeroja ja köyhyysriskiä. Kun leikkausten vaikutukset kohdistuvat erityisesti jo valmiiksi heikommassa sosiaalisessa asemassa oleviin sosiaaliryhmiin, kasvaa ryhmien keskinen välimatka entisestään. Työmarkkinoilla vallitseva epävarmuus sekä elinkustannusten nousu ovat myös lisäämässä taloudellista eriarvoisuutta yhteiskuntaryhmien välillä (Rajavuori 2024, 12). Eriarvoisuuden kasvun seuraukset voidaan siten nähdä uhkana tasa-arvoiselle yhteiskunnalle.

Eriarvoisuuden kärjistymisellä tarkoitetaan, miten esimerkiksi tuloerot kasvavat merkittävästi jakaen yhteiskunnan kahtia, heikompiosaisiin sekä parempiosaisiin. Tuloerojen ja sosiaalisen erkaantumisen kasvu on historiassa aiheuttanut ainakin asenteiden polarisoitumista, kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien kaventumista sekä taloudellisten resurssien tuhlaamista (Therborn 2014, 30–45). Kasvava eriarvoisuus voi vahvistaa empatiakuilua. Empatiakuilulla tarkoitetaan tilannetta, jossa paremmassa asemassa olevat kokevat heikommassa asemassa olevien olevan asemassaan oman toimintansa vuoksi (Saari 2015, 97). Se, kuinka paljon myötätuntoa ihmiset osoittavat heikommassa asemassa olevia kohtaan, muuttuu riippuen siitä, mitä ihminen on omassa elämässään kokenut (97). Esimerkiksi köyhyyttä omassa tai lähipiirinsä elämässä kohdanneet välittävät köyhistä enemmän, kuin he, jotka eivät ole sitä kohdanneet (97). Suomalaisten on kuitenkin todettu pitävän eriarvoisuuden vähentämistä yhtenä merkityksellisistä tavoitteista yhteiskuntapolitiikassa (Saari 2020, 87). Mielipidemittausten mukaan eriarvoi-

suuden koetaan olevan liian suurta Suomessa, ja sen seurauksena eriarvoisuus koetaan turvallisuusuhkana (87). Eriarvoisuuden koetaan myös lisäävään yhteiskunnallisia jännitteitä (87). On siis viitteitä siitä, että suomalaiset kokevat eriarvoisuuden olevan ongelma yhteiskunnassa.

Aiemmissa Suomeen kohdistuvissa tutkimuksissa on tutkittu sitä, millaiseksi eriarvoisuus koetaan esimerkiksi omasta taloudellisesta tilanteesta käsin (Ervasti 2010, 153–161). Tässä tutkielmassa kuitenkin keskityn siihen, miten eriarvoisuuden kasvuun suhtaudutaan, kun siitä puhutaan yhteiskunnallisena uhkana. Sosioekonominen asema on määrittämässä yksilön lähtökohtia yhteiskunnassa, joten on tutkielman kannalta mielekästä liittää se tarkasteluun. Tutkielman tavoitteena on siis tuoda esiin, miten sosioekonominen asema on yhteydessä eriarvoisuuden kasvun arviointiin.

2 Eriarvoisuus ja sosioekonominen asema

Tässä luvussa määrittelen tutkielman kannalta keskeiset käsitteet eriarvoisuus ja sosioekonominen asema. Eriarvoisuutta käsitellessä esittelen sen tilannetta Suomessa sekä avaan sitä, miten eriarvoisuuden kasvu uhkaa yhteiskuntaa.

2.1 Eriarvoisuus

Eriarvoisuudella voidaan yksinkertaisimmillaan tarkoittaa tasa-arvon vastakohtaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024b) määrittelee eriarvoisuuden olevan ”vältettävissä oleva ero, joka on epäoikeudenmukainen ja eettisesti väärin”. Sen muodot ovat sosiaalisesti rakentuvaa erilaisuutta, joka jollain tavoin haastaa tasa-arvoisuuden oletusta yhteiskunnassa (Therborn 2014, 51). Eriarvoisuus jaetaan usein eri alalajeihin sen mukaan, minkälaista eriarvoisuutta tarkastellaan. Usein siitä puhuttaessa keskitytään taloudellisen eriarvoisuuden, eli tulojen epätasaisen jakautumisen, ulottuvuuteen. Muita eriarvoisuuden muotoja ovat muun muassa sosiaalinen ja terveydellinen eriarvoisuus.

Sosiologi Göran Therbornin (2014) eriarvoisuusteoriassa eriarvoisuutta tarkastellaan kolmen eri ulottuvuuden avulla. Teorian mukaan eriarvoisuus jakautuu kolmeen eri ulottuvuuteen, joista ensimmäinen on elämänehtojen eriarvoisuus, toinen eksistentiaalinen eriarvoisuus ja kolmas resurssien eriarvoinen jakautuminen (62–63). Elämänehtojen eriarvoisuudella tarkoitetaan sosiaalisesti rakentunutta eriarvoisuutta, joka on yhteydessä siihen, millaiset elinmahdollisuudet ihmisillä on (62). Eksistentiaalinen eriarvoisuus taas on sitä, miten ihmisiä arvotetaan esimerkiksi normien, järjestyksen ja puhetapojen avulla eri tavoin (63–64). Tämän tutkielman kannalta olennaisin ulottuvuus on resurssien eriarvoinen jakautuminen, sillä siinä tarkastellaan, miten ihmisten käytössä olevat resurssit ovat eriarvoisia keskenään. Näiksi resursseiksi lasketaan esimerkiksi käytössä oleva varallisuus, koulutus sekä sosiaaliset suhteet (63). Therbornin (63) mukaan nämä resurssit määräytyvät osittain vanhempien kautta, sillä vanhemmilta periytyy tietty tulo- ja tietotaso. Therborn määrittelee tärkeimpinä yksilön mahdollisuuksia määrittävinä resursseina tulotason sekä koulutustason (105, 115).

Yhteiskunnan sisäistä eriarvoisuutta tuotetaan erilaisin tavoin. Therbornin (77) mukaan eriarvoisuuden tuotantomekanismit ovat etääntyminen ja riisto, sekä näiden kahden väliltä voidaan erottaa lisäksi ulossulkeminen sekä hierarkisointi. Etääntymisellä tarkoitetaan, miten eri ryhmät ajautuvat kauemmaksi toisistaan, kun esimerkiksi heikko-osaisten huonompi asema heikkenee

entisestään tai parempiosaisten asema paranee entisestään (77). Tällainen etääntyminen vahvistuu, kun oma sosiaalinen ympäristö tukee valinnoissa ja tieto jakautuu epätasaisesti (70). Riistolla tarkoitetaan tilannetta, jossa hyödynnetään valtasuhteiden antamaa asemaa siten, että toinen ryhmä hyötyy toisen ryhmän kustannuksella (72). Ulossulkemisella tarkoitetaan tilannetta, jossa muiden oikeuksia tai etenemismahdollisuuksia rajoitetaan esimerkiksi rajoittamalla näiden osallistumista koulutukseen tai työmarkkinoille (74). Ulossulkemista voi tapahtua esimerkiksi työmarkkinoilla siten, että työhön päteviä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä saatetaan jättää palkkaamatta töihin, joihin nämä olisivat päteviä. Hierarkisoinnilla tarkoitetaan rakenteissa olevia ja ylläpidettäviä arvojärjestyksiä, joissa toiset ryhmät nähdään arvokkaampina kuin toiset (74–75). Eriarvoisuutta tuotetaan yhteiskunnassa siis rakenteiden, valtasuhteiden sekä arvottamisten myötä.

2.2 Eriarvoisuus Suomessa

Suomi sijoittuu kansainvälisissä vertailuissa tasa-arvoa mitattaessa mittarin kärkimaihin (Therborn 2014). Suomessa eriarvoisuutta on tutkinut paljon sosiologi Juho Saari (2015). Saari (2015) on tarkastellut eriarvoisuuden muutosta Suomessa 1960-luvulta 2010-luvulle saakka. Hänen mukaansa eriarvoisuuden kasvun yhteydessä puhutaan usein myös köyhyyden määrän kasvusta, sillä eriarvoisuutta tuottavat mekanismit kasvattavat eroja ryhmien välillä (65). Saari (70–71) väittää eriarvoisuuden kasvun heikentävän heikommassa asemassa olevia tukevan politiikan toteuttamista. Esimerkiksi resurssien uudelleenjako tai sääntely on eriarvoisemmassa yhteiskunnassa vaikeampaa, sillä valta on kohdistunut hyväosaisille (70). Tällainen tilanne vaatii siten hyväosaisten aseman heikentämistä, jotta eroja saataisiin tasattua. Saaren mukaan kuitenkin suhteellisen tasa-arvoiset maat, kuten Suomi, kykenevät tällaiseen resurssien uudelleenjakoon (71). Suomessa näitä eroja tasataan verotuksen avulla.

Köyhyys on kuitenkin 2000-luvulla kasvanut, vaikkakin melko hitaasti (70). Myös eriarvoisuuden määrä Suomessa on tutkitusti kasvanut 2020-luvulla (Rajavuori 2024). Kasvu voi olla seurausta 2020-luvun erilaisista kriiseistä, kuten koronapandemiasta, maailmanpoliittisen jännitteistä sekä hyvinvointialueita haastavista riittämättömistä resursseista (11). Hiilamon ja kumppaneiden (2023, 29) mukaan hallituksen sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset kasvattavat tuloeroja ja nostavat köyhyysriskiä merkittävästi. Tämä voi johtaa eriarvoisuuden kasvuun entisestään.

Taloudellista eriarvoisuutta mitataan usein Gini-kertoimella, joka kertoo tulonjaosta yhteiskunnassa asteikolla 0–100. Gini-kertoimen ollessa 0 on tulonjako täydellisen tasainen yhteiskunnan jäsenten kesken (15). Kertoimen arvon ollessa 100 ovat tulot kasautuneet ainoastaan yhdelle henkilölle (15). Vuonna 2024 Suomessa Gini-kertoimen arvo on ollut 28,4, kasvaen aikaisemmasta vuodesta 0,5 prosenttia (Tilastokeskus 2025a). Gini-kertoimen käyttöä on kuitenkin kritisoitu, sillä se ei kiinnitä huomioita yksilön sijaintiin yhteiskuntajärjestelmässä tai muihin tuloja määrittäviin ominaisuuksiin (Saari 2020, 80). Vaikka taloudelliset erot ovat lisääntyneet, Suomi kuuluu silti suhteellisesti pienten taloudellisten erojen maihin (Ervasti 2010, 162). Tästä huolimatta suomalaisessa yhteiskunnassa on eriarvoisuutta.

2.3 Eriarvoisuus uhkana yhteiskunnalle

Eriarvoisuuden seuraukset voivat koskettaa niin yksilöä, kuin yhteiskuntaa kokonaisuudessaan. Resurssien epätasa-arvoisen jakautumisen on todettu aiheuttavan yhteiskunnallista kahtiajakautumista, heikentävän demokratiaa sekä lisäävän taloudellisten resurssien käyttöä (Therborn 2014). 2020-luvun kriisien aikaisen tutkimuksen mukaan eriarvoisuuden kasvu heijastuu myös esimerkiksi elämäntyytyväisyyteen sekä onnellisuuden kokemuksiin (Rajavuori 2024, 13). Riittävän toimeentulon on tutkittu olevan yhteydessä onnellisuuden, elämäntyytyväisyyden sekä turvattomuuden tunteen kokemuksiin siten, että alle riittävän rajan tienaavat kokevat hyvinvointinsa heikenneen näillä osa-alueilla (Niemelä ja Laaninen 2024, 20). Tämä hyvinvoinnin kokemuksen heikentyminen näkyy erityisesti heikommassa taloudellisessa tilanteissa olevien kohdalla painottuen ikääntyneisiin ja nuoriin (26). Erityisesti nuorten hyvinvoinnin heikkeneminen on huolestuttavaa, sillä nämä ovat rakentamassa tulevaisuuden yhteiskuntaa.

Yhteiskunnan toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että jäsenet luottaisivat sen instituutioihin, mutta myös toisiinsa. Eriarvoisuuden kasvu voi kuitenkin aiheuttaa muutoksia yhteiskunnan jäsenten sekä instituutioiden välisissä suhteissa ja luottamuksessa. Sosiaalisella koheesiolla tarkoitetaan sosiaalisten suhteiden merkitystä ja vahvuutta yhteiskunnassa, sekä sitä, miten sosiaaliset suhteet ilmenevät yksilöiden ja ryhmien välillä (Sage 2013, 641). Sosiaalinen koheesio voidaan jakaa osa-alueisiin, joita ovat ovat yhteiskunnalliset normit ja arvot, sosiaalinen järjestys ja solidaarisuus, identiteetin tunne, kansalaisaktiivisuus, järjestöaktiivisuus sekä sosiaaliset verkostot (642). Taloudellisen eriarvoisuuden on todettu olevan negatiivisesti yhteydessä yhteiskunnallisten normien ja arvojen osa-alueen osiin, jotka käsittelevät yksilön luottamusta ja varmuutta yhteiskunnassa muihin ihmisiin, paikkoihin sekä instituutioihin (Sage 2013, 653).

Tällöin siis taloudellisen eriarvoisuuden kasvu voisi heikentää yhteiskunnan yleistä luottamusta.

Eriarvoisuudesta seuraavan epäluottamuksen sekä pelon on sanottu lisäävän yhteiskunnallisia kustannuksia (Therborn 2014, 35). Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi turvallisuuslveluiden lisääntyminen levottomuuksien takia sekä ympäristöongelmien tuoma pakottava tarve yhteistyölle (37). Kasvava eriarvoisuus ja heikommassa asemassa olevien aseman heikkeneminen entisestään saattaa lisätä myös tukien tarvetta, millä taas voi olla vaikutusta julkisten menojen määrään.

Resurssien epätasa-arvoisuutta tarkastellessa eriarvoisuuden tuomat erot tulevat esiin eliniänodotteessa (Therborn 2014, 124). Esimerkiksi Ruotsissa ylemmän keskiluokan miesten eliniän on todettu olevan pidempi, kun verrataan maaseudulla asuvaan työväenluokkaan (124). Myös Suomessa on tutkittu eriarvoisuuden kasvun seurauksia terveyseroihin. Esimerkiksi 1990-luvulla lama-ajasta seurannut eriarvoisuuden kasvu aiheutti pysyviä eroja sosioekonomisten ryhmien välisessä kuolleisuudessa (Saari 2015, 70).

Eriarvoisuuden kasvun on todettu olevan uhka demokraattiselle yhteiskuntajärjestelmälle. Kuten Therborn (2014) on tutkinut, eriarvoisuus voi lisätä yhteiskunnan kahtiajakautumista ja siten kasvattaa sen keskinäistä epävarmuutta. Kahtiajakautumisella tarkoitetaan, miten yhteiskunnassa erotetaan köyhät ja rikkaat toisistaan resurssien epätasaisen jakautumisen perusteella (31–32). Kahtiajakautumista tapahtuu myös alueellisesti. Kaupunkien polarisoitumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa rikkaammat kasaantuvat omille alueilleen ja heikompiosaiset omilleen (32). Eriarvoisuuden kasvun rajoittaminen ja tasa-arvon lisääminen tukisi tällöin myös demokratian toimintaa.

Myös politiikan tutkijat Eli G. Rau ja Susan Stokes (2024) ovat tarkastelleet taloudellisen eriarvoisuuden yhteyttä poliittiseen polarisaatioon. Tutkimustuloksina saatiin, että kaventamalla tuloeroja pystytään vahvistamaan demokratian toimimista sekä ehkäistä sen heikentymistä (4). Tällöin tulojakojen tasa-arvoa vahvistava politiikka vahvistaisi myös demokraattisen järjestelmän toimintaa. Tasa-arvoisen yhteiskunnan on myös sanottu olevan helpompi ja halvempi ylläpitää. Sosiologi Scott G. McNallin (2016, 16) mukaan yhteiskuntien voi olla vaikeampi sopeutua isoihin poliittisiin, sosiaalisiin sekä taloudellisiin muutoksiin, jos eriarvoisuus on suurta

(16). Tasa-arvoinen yhteiskunta voisi siis siten olla vakaammin ylläpidettävä kuin epätasa-arvoinen yhteiskunta. McNall (17) on todennut eriarvoisen yhteiskunnan olevan kokonaisuudessaan paitsi jäsenilleen epäoikeudenmukainen, myös yhteiskunnalle toimimaton lopputulos.

2.4 Sosioekonominen asema

Sosioekonomisen aseman määrittävät ne sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet, jotka vaikuttavat yksilön sijaintiin yhteiskunnassa (Lynch ja Kaplan 2000, 14). Rakenteelliset erot sosioekonomisessa asemassa ovat taas yhteydessä siihen, mitä yksilön on helppo tai mahdollista saavuttaa (Lynch ja Kaplan 2000, 13–14). Siten yksilön mahdollisuudet yhteiskunnassa määrittyvät osittain tämän aseman perusteella. Sosioekonominen asema koostuu useista eri ulottuvuuksista, jotka osaltaan ennustavat yksilön lähtökohtia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2024a) määrittää sosioekonomisen aseman olevan edellytyksiä, joiden hankkimiseen käytetään aineellisia voimavaroja. Näitä edellytyksiä ovat koulutus, ammatti sekä työelämäasema (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024a) Aineellisia voimavaroja taas ovat tulot, omaisuus sekä asumismuoto (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024a).

Sosioekonomista asemaa tarkastellaan usein lähekkäin yhteiskuntaluokan käsitteen kanssa (Lynch ja Kaplan 2000, 14). Yhteiskuntaluokilla on perinteisesti tarkoitettu yhteiskunnan kannalta olennaista luokittelua tai ryhmittelyä, jossa ”palkinnot ja rasitteet” jakautuvat yhteiskunnan sisällä epätasaisesti eri ryhmien välillä (Allardt ja Littunen 1983, 87–88). Luokkajaot vaikuttavat yhteiskuntaan ja samalla liittävät siihen myös eriarvoisuuden käsitteen (87). Ne luovat rakenteellisia eroja eri luokkien välille. Yksilön yhteiskuntaluokan lähtökohtana on nykyään useimmiten hänen tämänhetkinen tai aikaisempi ammattinsa tai muun perheen ammatti (Erola 2010, 22). Luokkien avulla määrittyy hierarkkinen järjestys, jonka mukaan hyvinvointi ja huono-osaisuus jakautuvat yhteiskunnassa (22–23). Yhteiskuntaluokka luo lähtökohdat elämälle, sillä se asettaa yksilön tiettyyn paikkaan yhteiskunnassa.

Sosioekonomisen aseman ulottuvuuksista koulutus on itsessään merkittävä tekijä, sillä se ennustaa, millainen tulotaso yksilöllä on. Se kehittää yksilön tietoja, taitoja sekä arvoja ja siten voi vaikuttaa tämän ammattiasemaan (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024a). Koulutus mahdollistaa myös siirtymisen vanhemmilta peritystä yhteiskuntaluokasta yksilön omaan, aikuiseen, yhteiskuntaluokkaan (Lynch ja Kaplan 2000, 22). Mahdollisuudet kouluttautua saattavat kuitenkin heijastua vanhempien yhteiskuntaluokkaan, sillä koulutustason on todettu periytyvän vanhempien koulutustason mukaisesti (22).

Matalammin kouluttautuneissa perheissä kasvaneet lapset pyrkivät korkeakouluihin muuta ikäryhmäänsä harvemmin, mutta suorittavat tilastojen mukaan useimmiten toisen asteen koulutuksen (Keski-Pitäjä ja Witting 2016). Samaan aikaan lapset, joiden vanhemmat ovat korkeasti kouluttautuneita, hakevat useammin korkeakouluihin (Keski-Pitäjä ja Witting, 2016). Korkeampi koulutustaso mahdollistaa usein korkeatuloisia töitä sekä parempia asuin- ja työoloja (Lynch ja Kaplan 2000, 22). Myös sosiologit Päivi Naumanen ja Heikki Silvennoinen (2010) ovat pohtineet yhteiskuntaluokan ja sosioekonomisen aseman merkitystä koulutustasoon. Ylimpien yhteiskuntaluokkien perheiden lapset menestyvät kouluissa parhaiten (79). Yhteiskuntaluokka voi olla vaikuttamassa yksilön kouluttautumis- ja menestymismahdollisuuksiin, kun tietty sosiaalinen ympäristö tarjoaa yksilölle tietyt preferenssit sekä elämäntavat, jotka ohjaavat koulutusvalintaa ja uskomuksia (78). Yksilön elinympäristö vaikuttaa tämän elämäntyyliin, arvoihin sekä valintoihin (78). Sillä, millaisessa ympäristössä yksilö kasvaa, kehittyy ja oppii, on siten vaikutusta esimerkiksi tämän tulevaisuuden ammatinvalintaan.

Yhteiskunnan sisäistä eriarvoisuutta tarkasteltaessa yksi tärkeimmistä ulottuvuuksista on tulojen jakautumisen tutkiminen (Allardt 1983, 105). Tulot mahdollistavat yksilölle erilaisia asioita, ja tulojen jakautuminen on monessa yhteiskunnassa yksi isoimmista eriarvoisuutta tuottavista tekijöistä. Riittävät tulot mahdollistavat erilaisia terveyteen vaikuttavia aineellisia asioita, kuten mahdollisuuden vaikuttaa asumisen laatuun, sairaanhoitoon tai vapaa-ajan mahdollisuuksiin (Lynch ja Kaplan 2000, 24). Korkeampi tulotaso mahdollistaa siten omaisuuden kerryttämisen sekä erilaiset asumismuodot, sillä korkeammalla tulotasolla on esimerkiksi mahdollisuus omistaa oma asunto tai talo. Tulotaso on usein riippuvainen siitä, mikä ammatti yksilöllä on. Siksi ammatin valinta ja työpaikka määrittävät yksilön paikkaa yhteiskunnassa. Myös alojen ja ammattien on todettu periytyvän vanhempien taustojen mukaan, sillä koulutusasteen periytyminen ja ammattivalinnat kytkeytyvät yhteen (Keski-Pitäjä ja Witting 2016).

Sosioekonominen asema on siis moniulotteinen käsite, jota määrittävät tekijät ovat yhteydessä toisiinsa. Monet sosioekonomisen aseman ulottuvuudet ovat yhteydessä vanhempien sosioekonomiseen asemaan. Mahdollisuudet yhteiskunnassa pohjautuvat siis merkittävästi vanhemmilta saatuun sosioekonomiseen asemaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yksilön ei olisi mahdollista saavuttaa esimerkiksi korkeampaa tulotasoa kuin vanhemmillaan. Sosioekonomista asemaa ja yhteiskuntaluokkaa pidetään usein limittäisinä käsitteinä, minkä vuoksi keskityn tässä tutkielmassa käsittelemään yhteiskuntaluokkaa ja tarkastelemaan sen avulla sosioekonomista asemaa määritteleviä ulottuvuuksia, kuten koulutustasoa.

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkielman tutkimuskysymyksen ja siihen vastaavan hypoteesin, kuvailen aineistoa ja esittelen tutkimuksessa käytettävät muuttujat. Tämän jälkeen esittelen tutkimusmenetelmänä käytettävän ristiintaulukoinnin, elaboroinnin ja siihen liitettävät testit. Lopuksi pohdin tutkielmaani liittyviä eettisiä kysymyksiä.

3.1 Tutkimuskysymys ja hypoteesi

Tutkielmassa tarkastelen, miten sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä siihen, miten suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvua arvioidaan. Tutkielmassa selvitetään, ovatko eri sosioekonomista asemaa kartoittavat tekijät eri tavoin yhteydessä asenteisiin eriarvoisuuden kasvua kohtaan. Tutkimuskysymykseni on: *miten sosioekonominen asema on yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvun tuottama uhka arvioidaan?*

Tutkielman hypoteesina on, että matalampaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvat kokevat eriarvoisuuden kasvun suurempana uhkana, kuin korkeampaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvat. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu viitteitä siitä, että heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat suhtautuvat erityisesti taloudellisen eriarvoisuuden kasvuun korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevia kriittisemmin. Tuloeroja koskevien asenteiden on huomattu eroavan esimerkiksi yhteiskuntaluokkien välillä sillä tavoin, että alemman aseman työntekijät suhtautuvat tuloeroihin kriittisemmin kuin korkeammassa asemassa olevat (Ervasti 2010, 153–161). Tässä tutkielmassa tarkoituksena on kuitenkin aiempaa tutkimuksesta täydentäen selvittää, miten sosioekonomisen aseman eri ulottuvuudet ovat yhteydessä eriarvoisuuden arvioimiseen uhkana, ei niinkään suhtautumista tuloeroihin tai eriarvoisuuteen.

3.2 EVAn Arvo- ja asennetutkimus kevät 2025

Tutkielman aineistona on Elinkeinoelämän valtuuskunnan Arvo- ja asennetutkimus keväältä 2025 (FSD3978). Aineisto on haettu Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. Tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten arvoja ja asenteita erilaisia yhteiskuntaa koskettavia teemoja kohtaan (EVA 2025). Elinkeinoelämän valtuuskunta on suomalainen elinkeinoelämän järjestö, jonka tavoitteena on edistää markkinataloutta sekä tuottaa ajankohtaista tietoa ja näkemyksiä (EVA, ei pvm.). EVA toteuttaa arvo- ja asennetutkimuksia kaksi kertaa vuodessa (EVA, ei pvm.). Kyselyn kysymykset on jaettu eri teemoihin, joiden avulla kartoitettiin vastaajien asenteita näitä

kohtaan. Tutkimuksen teemoina kevään 2025 tutkimuksessa olivat turvallisuus ja erilaisiin uhkiin varautuminen, hyvinvointialueet, terveyspalvelut, talous, aatemaailmat ja vapaus (EVA 2025). Tässä tutkielmassa käytetty muuttuja on teeman ”*turvallisuus ja erilaisiin uhkiin varautuminen*” alta. Lisäksi kyselyssä kartoitettiin demo- ja sosiografisia taustamuuttujia, kuten vastaajien sukupuolta, ikää, koulutusta sekä taloudellista tilannetta (EVA 2025). Tutkimuksen perusjoukkona on 18–79-vuotias Suomen väestö, pois lukien Ahvenanmaa (EVA 2025). Tutkimukseen osallistui 2070 henkilöä, eli tutkimuksen otos N=2070.

Aineisto on kerätty 12.3.-24.3.2025 välisenä ajankohtana. Aineiston otantamenetelmänä on käytetty ositettua satunnaisotantaa, ja satunnaisotanta on toteutettu Taloustutkimuksen internetpaneelista poimitusta väestöstä (EVA 2025). Paneeliin rekisteröityessään osallistujat ovat kertoneet demo- ja sosiografiset taustatietonsa sekä antaneet suostumuksen Taloustutkimukselle kutsua heitä markkinatutkimuksiin osallistujiksi (EVA, ei pvm.). Taustamuuttujien vastausmäärässä on vaihtelua, joten tutkielmassa käytettävien taustamuuttujien vastausmääriä kuvaillaan taulukossa 1. Tutkimusaineisto on kerätty strukturoidulla kyselylomakkeella, jollaisen on pystynyt täyttämään itsetäytettävällä lomakkeella verkossa sekä tekstiviesti- tai mobiililaitelomakkeella (EVA 2025).

Aineisto sisältää painomuuttujan. Painokertoimen avulla aineisto voidaan painottaa siten, että se edustaa ”18–79-vuotiasta väestöä vastaajan iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan” (EVA 2025). Tässä tutkielmassa hyödynnetään painokerrointa, jotta tutkielman edustavuus paranee.

3.3 Muuttujat

Tässä luvussa esittelen tutkielmassani käytettävät selitettävän muuttujan sekä selittävät, sosioekonomista asemaa määrittävät, taustamuuttujat sekä mahdolliset uudelleenluokittelut. Kaikki tässä tutkielmassa käytettävät muuttujat ovat luonteeltaan kategorisia muuttujia.

3.3.1 Selitettävä muuttuja

Tutkielman selitettävänä muuttujana on muuttuja ”*Turvallisuus ja erilaisiin uhkiin varautuminen on ollut julkisuudessa paljon esillä. Kuinka suurina pidät seuraavia uhkakuvia Suomen tai itsesi/läheistesi kohdalla? Taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden kärjistyminen?*”. Muuttuja on järjestysasteikollinen, ja saa arvoja välillä 1–5. Vastausvaihtoehdot ovat ”*1: Hyvin suuri uhka*”, ”*2: Melko suuri uhka*”, *”3: Vaikea sanoa*”, ”*4: Melko pieni uhka*” sekä ”*5: Olematon*

uhka”. Luokittelen muuttujan uudelleen siten, että arvot 1 ja 2 muodostavat uuden luokan ”*Hyvin tai melko suuri uhka”*. Arvo 3 pysyy alkuperäisenä. Luokat 4 ja 5 yhdistetään uudeksi luokaksi ”*Melko pieni tai olematon uhka*” (ks. taulukko 1 ja kuva 1). Alkuperäisen muuttujan jakauma on esitelty liitteessä 1.

Taulukko 1. Uudelleenluokitellun selitettävän muuttujan jakauma painotetuilla ja painottamattomilla arvoilla suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä.

	% *	n *	%	n
Hyvin tai melko suuri uhka	67,8	2441	72,2	1495
Vaikea sanoa	14,2	511	12,5	258
Melko pieni tai olematon uhka	18	648	15,3	317
Yhteensä	100	3599	100	2070

Huom. *Aineisto painotettu painokertoimella.

Kuva 1. Selitettävän muuttujan jakauma painotetuilla arvoilla.

Selitettävä muuttuja on laadultaan järjestysasteikollinen, joten siitä voidaan ilmoittaa vaihteluväli, moodi, keskihajonta sekä keskiarvo (Tähtinen 2020, 32; ks. taulukko 2). Moodista ja keskiarvosta on nähtävissä, että suomalaiset kokevat eriarvoisuuden kasvun useimmiten hyvin tai melko suureksi uhkaksi itselleen, läheisilleen tai yhteiskunnalle.

Taulukko 2. Aineiston selitettävän muuttujan kuvailevat tunnusluvut.

N	Vaihteluväli	Moodi	Keskihajonta	Keskiarvo
3599	1–3	1	0,781	1,50

Huom. Aineisto painotettu painokertoimella.

3.3.2 Taustamuuttujat

Valitsin aineistosta taustamuuttujat, joissa kartoitetaan vastaajien ammatillista koulutusta, työllisyystilannetta, talouden bruttotuloja sekä yhteiskuntaluokkaa. Tein valinnan sosioekonomisen aseman määritelmän perusteella. Sosioekonominen asema määritellään olevan ”edellytyksiä, kuten koulutus, ammatti sekä työelämäasema sekä näiden hankkimiseen tarvittavia aineellisia voimavaroja, kuten omaisuus, tulot ja asumismuoto” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024). Luokittelen muuttujia uudelleen, jotta muuttujien saamien arvojen määrä on pienempi. Tällöin ristiintaulukointi on mielekkäämpää. Kaikki taustamuuttujat ovat laadultaan luokitteluasteikollisia muuttujia.

Aineistossa oli kaksi koulutustaustaa kartoittavaa muuttujaa, joista toinen kartoitti vastaajien peruskoulutusta ja toinen vastaajien ammatillista koulutusta. Näistä muuttujista muodostettiin uusi koulutustasoa määrittävä muuttuja. Peruskoulutusta määrittävä muuttuja ”*Millainen peruskoulutus Sinulla on*?” saa arvoja ”*1: Kansakoulu*”, ”*2: Keski- tai peruskoulu*” sekä ”*3: Ylioppilastutkinto*”. Ammatillista koulutusta määrittävä muuttuja ”*Millainen ammatillinen koulutus Sinulla on*?” saa arvot ”*1: Ei koulutusta*”, ”*2: Ammattikurssi, muu lyhyt ammattikoulutus*”, ”*3: Ammattikoulu*”, ”*4: Opistotasoinen ammattikoulutus*”, ”*5: Ammattikorkeakoulututkinto*” ja ”*6: Yliopisto- tai korkeakoulututkinto*”. Ammattikoulutusta määrittävän muuttujan luokkaan ”*1: Ei ammatillista koulutusta*” yhdistetään peruskoulutusta määrittävän muuttujan luokat 1-3, jotta ammattimuuttuja saa tarkennusta ja tutkielmassa voidaan siten tarkastella koulutustasoa. Uusi koulutustasomuuttuja luokitellaan vielä uudelleen, jotta tulosten analysointi olisi mielekkäämpää. Kansakoulu ja keski- tai peruskoulu yhdistetään luokaksi ”*1: Peruskoulu tai vastaava*”, ylioppilastutkinto, ammattikurssi ja ammattikoulu luokaksi ”*2: Toisen asteen koulutus*”, opistotasoinen ammattikoulutus luokaksi ”3: Opistotasoinen koulutus” sekä ammattikorkeakoulu ja yliopisto tai korkeakoulu yhdistetään luokaksi ”*4: Korkeakoulutus*”.

Työelämäasemaa määrittävästä muuttujasta *”Oletko nykyisin töissä*?” luokitellaan pois aineistosta puuttuvat 100 arvoa, mutta muuten muuttuja saa valmiit arvot *”1: Kyllä*” ja *”2: En”*.

Vastaajien talouden bruttotuloja määrittävä muuttuja on aineistossa muotoiltu ”*Talouden yhteenlasketut bruttotulot*”, ja se saa arvoja ”:*1 Alle 10.000 euroa/vuosi*”, ”*2: 10.000–20.000 euroa/vuosi*”, ”*3: 20.001–30.000 euroa/vuosi*”, ”*4: 30.001–40.000 euroa/vuosi*”, ”5: *40.001–50.000 euroa/vuosi*”, ”*6: 50.001–60.000 euroa/vuosi*”, ”*7: 60.001–70.000 euroa/vuosi*”, ”*8: 70.001–80.000 euroa/vuosi*”, ”*9: 80.001–90.000 euroa/vuosi*”, ”*10: Yli 90.000 euroa/vuosi*” ja ”*11: En halua vastata*”. Vastaajien talouden bruttotuloja uudelleen luokitellaan, jotta tarkasteltavia vaihtoehtoja on hallittavampi määrä. Uudet luokat ovat ”*Pienituloinen talous*”, joka kattaa tulot 0–30 000 euroa vuodessa, ”*Keskituloinen talous”*, joka kattaa tulot 30 001–60 000 euroa vuodessa sekä ”*Suurituloinen talous*”, joka kattaa tulot 60 001 eurosta vuodessa ylöspäin. Lisäksi vastausvaihtoehto ”*En halua vastata*” luokitellaan pois. Poisluokittelun vuoksi vastauksista puuttuu 246 arvoa.

Yhteiskuntaluokkamuuttuja on aineistossa muotoiltu ”*Mihin yhteiskuntaluokkaan katsot lähinnä kuuluvasi?*”, ja se saa arvoja *”1: Työväenluokkaan”,* ”*2: Alempaan keskiluokkaan*”, ”*3: Keskiluokkaan*”, ”*4: Ylempään keskiluokkaan*”, ”*5: Yläluokkaan*” ja ”*6: En katso kuuluvani mihinkään luokkaan*”. Yhteiskuntaluokkaa määrittelevä muuttuja luokitellaan uudelleen siten, että siitä poistetaan vaihtoehto ”*En katso kuuluvani mihinkään luokkaan*”, minkä vuoksi vastauksista puuttuu 331 arvoa. Lisäksi kaksi alinta luokkaa ”*Työväenluokka*” ja ”*Alempi keskiluokka*” yhdistetään luokaksi ”*Alempi yhteiskuntaluokka*” ja kaksi ylintä luokkaa ”*Ylempi keskiluokka*” ja ”*Yläluokka*” yhdistetään luokaksi ”*Ylempi yhteiskuntaluokka*”. Kaikkien taustamuuttujien uudelleenluokittelut on kuvattu taulukossa 3. Alkuperäisten muuttujien jakaumat on esitelty liitteessä 2.

Taulukko 3. Sosioekonomiset tekijät uudelleen luokitteluineen esitettynä painotetuilla ja painottamattomilla arvoilla suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä % (n)

	%*	n*	%	n
Koulutustaso				
Peruskoulu tai vastaava	10,6	382	4,5	93
Toisen asteen koulutus	34,7	1248	36,4	754
Opistotasoinen koulutus	17,4	626	16,3	338
Korkeakoulutus	37,3	1344	42,8	885
Yhteensä	100	3599	100	2070
Työelämäasema				
Töissä	69,8	2388	64,7	1275
Ei töissä	30,2	1035	35,3	695
Yhteensä	100	3423	100	1970

Talouden yhteenlasketut bruttotulot				
Pienituloinen talous	24,5	881	32	583
Keskituloinen talous	26,8	966	32,1	586
Suurituloinen talous	35,2	1267	35,9	655
Yhteensä	100	3114	100	1824
Yhteiskuntaluokka				
Alempi yhteiskuntaluokka	37,9	1130	43,9	763
Keskiluokka	43,3	1292	40	695
Ylempi yhteiskuntaluokka	18,8	559	16,2	281
Yhteensä	100	2981	100	1739

Huom. *Aineisto painotettu painokertoimella

3.4 Ristiintaulukointi ja elaborointi

Tutkimusaineistoa analysoidaan kvantitatiivisella tutkimusotteella. Aineiston analyysissa käytän SPSS Statistics ohjelmiston versiota 31. Analyysimenetelmänä toimii ristiintaulukointi, johon sisällytän siihen liittyvän khiin neliötestin. Tässä tutkielmassa tutkin ristiintaulukoinnin avulla, miten arvioinnit eriarvoisuuden kasvusta uhkana yhteiskunnalle eroavat eri yhteiskuntaluokkaa käsittävän taustamuuttujan luokissa. Lisäksi tutkin ristiintaulukoinnin elaboroinnilla, miten eri sosioekonomista asemaa heijastavat tekijät, koulutustaso, tulotaso sekä työelämäasema, ilmenevät yhteiskuntaluokan ja eriarvoisuuden kasvua uhkana käsittelevän muuttujien ristiintaulukoinnissa.

Ristiintaulukointi menetelmänä sopii kategoristen muuttujien välisten suhteiden tarkasteluun (Tähtinen ym. 2020, 166). Ristiintaulukoinnilla voidaan tutkia, miten selitettävän muuttujan arvot jakautuvat selitettävän muuttujan luokissa sekä millaisia yhteyksiä muuttujien välillä on (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021). Tutkielmassa hyödynnetään myös ristiintaulukoinnin elaborointia. Elaboroinnin avulla ristiintaulukointiin voidaan tuoda kolmas muuttuja, jolloin voidaan tarkastella kahden aikaisemman muuttujan yhteyttä jonkun kolmannen muuttujan luokissa (Tähtinen ym. 2020, 166). Tämän tutkielman selitettävä muuttuja sekä kaikki taustamuuttujat ovat luonteeltaan kategorisia muuttujia, minkä vuoksi ristiintaulukointi ja sen elaborointi on sopiva keino tarkastella näiden välisiä yhteyksiä.

Ristiintaulukointiin sisällytetään khiin neliö -testi, jonka avulla voidaan selvittää analyysin tilastollinen merkitsevyys ja riippuvuus muuttujien välillä. Khiin neliö -testi on riippuvuustesti, jonka avulla tarkastellaan, onko muuttujien välillä yhteyttä (Tähtinen ym. 2020, 167). Sen

avulla selvitetään havaittujen ja odotettujen frekvenssien erovaisuus toisistaan, eli ovatko erot tarpeeksi suuria, jotta ne eivät johdu pelkästään sattumasta (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, 2021).

Khiin neliö -testiin liittyvä p-arvo kertoo todennäköisyyden, jolla havaittu riippuva yhteys on löydettävissä perusjoukossa, kun nollahypoteesi on tosi (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021). Merkitsevyystason ollessa alle 5 % ($p<0,05$) voidaan tuloksen ajatella olevan tilastollisesti melkein merkitseviä, jolloin tulokset voidaan yleistää edustamaan tutkimuksen perusjoukkoa (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, 2021). Testatun riippuvuuden voidaan sanoa olevan tilastollisesti merkitsevä, kun $p<0,01$ ja tilastollisesti erittäin merkitsevä, kun $p<0,001$ (Heikkilä 2014, 185). Tilastollista merkitsevyyttä testattaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, ettei khiin neliö -testin tulokset kerro ristiintaulukoinnin erojen sisällöllisestä merkityksestä (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, 2021).

Tilastollisessa päättelyssä tulee ottaa huomioon myös tutkittavan efektin voimakkuuden tulkinta (Tähtinen ym. 2020, 44). Cramérin V mittaa ristiintaulukoinnissa ilmenevän riippuvuuden voimakkuutta (166). Cramérin V saa arvoja väliltä 0,00–1,00, joista yli 0,10 tarkoittaa, että muuttujien välillä on heikko yhteys, yli 0,30 tarkoittaa, että yhteys on kohtalainen sekä yli 0,50 tarkoittaa, että yhteys on voimakas (Cohen 1988, luku 7.3). Cramérin V:n avulla siis tarkastellaan, kuinka vahvasti muuttujat ovat yhteydessä toisiinsa.

3.5 Tutkimusetiikka

Tässä tutkielmassa hyödynnän tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteet pitävät sisällään tutkielman luotettavuuden, rehellisyyden, arvostuksen sekä vastuunkannon (12). Näiden periaatteiden tarkoituksena on turvata tieteellinen toiminta. Hyvän tieteellisen käytännön ohjeiden vaatimukset tieteen turvaamisesta pätevät niin tutkielman suunnittelun, toteuttamisen kuin sen jälkeisenkin ajan (11–15).

Tämän tutkielman aineisto on ladattu Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. Aineisto on tietoarkiston ohjeiden mukaan käytettävissä ”tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun” (Tietoarkisto, ei pvm.), jolloin sitä on sallittua käyttää opinnäytetyön teossa. Tutkimusaineiston laatijat ovat huolehtineet arkistointivaiheessa vastaajien anonymiteetistä siten, että avovastausten kommenttiosiot on poistettu sekä kuntamuuttujasta on poistettu alle 4000 asukkaan kunnat (EVA

2025). Tutkielman johtopäätöksissä otetaan huomioon tutkielman ja sen aineiston käyttöön liittyvät mahdolliset rajoitteet.

4 Tulokset

Tässä luvussa avaan ristiintaulukoinnin sekä elaborointien tuloksia. Asetan ennen jokaista ristiintaulukointia tai sen elaborointia niihin liittyvät tilastolliset hypoteesit, joiden avulla tutkin taulukointien tilastollista merkitsevyyttä. Aloitan uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyden tarkastelulla. Tämän jälkeen tutkin, miten sosioekonomisen aseman ulottuvuuksista koulutustaso, työelämäasema ja talouden bruttotulotaso ilmenevät yhteiskuntaluokan ja eriarvoisuuden uhka-arvioinnin yhteydessä. Jokaisen tarkastelun yhteydessä esitän myös khiin neliö -testin, p-arvon sekä Cramérin V:n tulokset.

4.1 Yhteiskuntaluokan yhteys eriarvoisuuden kasvun uhka-arviointiin

Tilastolliset hypoteesit:

H_0: Yhteiskuntaluokka ei ole yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

H_1: Yhteiskuntaluokka on yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

Taulukko 4. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arviointi ristiintaulukoituna yhteiskuntaluokan mukaan % (n).

	Alempi yhteiskuntaluokka	Keskiluokka	Ylempi yhteiskuntaluokka	Yhteensä
Hyvin tai melko suuri uhka	78 (881)	65,1 (841)	53,8 (301)	100 (2023)
Vaikea sanoa	12,6 (142)	13,7 (177)	14,8 (83)	100 (402)
Melko pieni tai olematon uhka	9,4 (106)	21,2 (274)	31,3 (175)	100 (555)
Yhteensä	100 (1129)	100 (1292)	100 (559)	100 (2980)

x^2=140, 950; V=,154; p<,001

Taulukon 4 perusteella suurimpana uhkana eriarvoisuuden kokivat alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat. Alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvista 78 prosenttia (n=881) koki eriarvoisuuden hyvin tai melko suurena uhkana. Keskiluokkaan kuuluvista 65,1 prosenttia (n=177) ja ylempään yhteiskuntaluokkaan kuuluvista 53,8 prosenttia (n=301) koki eriarvoisuuden myös hyvin tai melko suurena uhkana.

Pienimpänä uhkana eriarvoisuuden kasvun taas kokivat ylempään yhteiskuntaluokkaan itsensä sijoittavat. Näistä 31,3 prosenttia (n=175) koki eriarvoisuuden kasvun melko pienenä tai olemattomana uhkana. Melko pienenä tai olemattomana uhkana sen taas koki alemmasta yhteiskuntaluokasta 9,4 prosenttia (n=106). Keskiluokasta 21,2 prosenttia (n=274) koki eriarvoisuuden melko pienenä tai olemattomana uhkana. Vastaajien määrä on alemmassa yhteiskuntaluokassa (n=1129) sekä keskiluokassa (n=1292) melko samat, mutta ylemmässä yhteiskuntaluokassa muita selvästi pienempi (n=559).

Khiin neliötestin tulos on 140,950 ja $p<0,001$, joten ristiintaulukoinnin tulos tilastollisesti erittäin merkitsevä. Tällöin nollahypoteesi H_0 hylätään ja vastahypoteesi H_1 astuu voimaan. Yhteyden voimakkuutta mittaavan Cramérin V saa arvon 0,154, joten muuttujien välinen yhteys on siten heikkoa. Yhteiskuntaluokan sekä eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin välillä on tilastollisesti merkittävä yhteys, mutta tämä yhteys on voimakkuudeltaan heikkoa.

4.1.1 Koulutustason merkitys eriarvoisuuden uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen

Tilastolliset hypoteesit:

H_0: Koulutustaso ei ole yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

H_1: Koulutustasolla on yhteys siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

Taulukko 5. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna koulutustasolla % (n).

		Alempi yhteiskuntaluokka	Keskiluokka	Ylempi yhteiskuntaluokka	Yhteensä
Peruskoulu tai vastaava[a]	Hyvin tai melko suuri uhka	68,8 (117)	34,9 (22)	52,9 (27)	58,5 (166)
	Vaikea sanoa	22,4 (38)	17,5 (11)	9,8 (5)	19 (54)
	Melko pieni tai olematon uhka	8,8 (15)	47,6 (30)	37,3 (19)	22,5 (64)
	Yhteensä	100 (170)	100 (63)	100 (51)	100 (284)
Toinen aste[b]	Hyvin tai melko suuri uhka	80,9 (457)	63,4 (184)	48,8 (63)	71,5 (704)
	Vaikea sanoa	9 (51)	22,1 (64)	20,2 (26)	14,3 (141)

	Melko pieni tai olematon uhka	10,1 (57)	14,5 (42)	31 (40)	14,1 (139)
	Yhteensä	100 (565)	100 (290)	100 (129)	100 (984)
Opistotasoinen koulutus[c]	Hyvin tai melko suuri uhka	84,4 (130)	70,2 (210)	46 (29)	71,5 (369)
	Vaikea sanoa	13,6 (21)	10,7 (32)	33,3 (21)	14,3 (74)
	Melko pieni tai olematon uhka	1,9 (3)	19,1 (57)	20,6 (13)	14,1 (73)
	Yhteensä	100 (154)	100 (299)	100 (63)	100 (516)
Korkeakoulutus[d]	Hyvin tai melko suuri uhka	74,2 (178)	66,5 (425)	57,5 (183)	65,7 (786)
	Vaikea sanoa	13,3 (32)	11 (70)	9,7 (31)	11,1 (133)
	Melko pieni tai olematon uhka	12,5 (30)	22,5 (144)	32,7 (104)	23,2 (278)
	Yhteensä	100 (240)	100 (639)	100 (318)	100 (1197)

a: x^2= 49,390; V=,295; p<,001
b: x^2=77,682; V=,199; p<,001
c: x^2=51,216; V=,233; p<,001
d: x^2=31,836; V=,115; p<,001

Kun lisättiin koulutustausta aikaisemman uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyden tarkasteluun, eriarvoisuuden kasvu koettiin useimmiten uhkana alemman yhteiskuntaluokassa opistotasoisen koulutuksen käyneiden joukossa (84,4 prosenttia, n=130). Alemman yhteiskuntaluokan joukossa myös toisen asteen käyneistä 80,9 prosenttia (n=457), peruskoulun käyneistä 68,8 prosenttia (n=117) ja korkeakoulutetuista 74,2 prosenttia (n=178) kokivat eriarvoisuuden kasvun hyvin tai melko suurena uhkana. Eriarvoisuuden kasvu koettiin siis usein hyvin tai melko suurena uhkana alemmassa yhteiskuntaluokassa, riippumatta koulutustasosta.

Keskiluokassa suurimmaksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvun arvioivat opistotasoisen koulutuksen käyneet, sillä näistä 70,2 prosenttia (n=210) arvioi eriarvoisuuden kasvun olevan hyvin tai melko suuri uhka itselleen tai ympäristölleen. Tässä luokassa myös toisen asteen käyneet ja korkeasti kouluttautuneet kokivat eriarvoisuuden kasvun melko usein suurena uhkana, sillä toisen asteen käyneistä 63,4 prosenttia (n=184) ja korkeakoulutetuista 66,5 prosenttia (n=425) vastasi sen olevan hyvin tai melko suuri uhka. Ylemmässä yhteiskuntaluokassa kaikista useiten suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvun kokivat korkeasti koulutetut, joista 57,5 prosenttia (n=183) vastasivat sen olevan hyvin tai melko suuri uhka.

Melko pieneksi tai olemattomaksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvun kokivat useimmiten ylemmän yhteiskuntaluokan peruskoulun tai vastaavan käyneet, joista 37,3 prosenttia (n=19) vastasivat sen olevan melko pieni tai olematon uhka. Keskiluokassa eriarvoisuuden kasvun kokivat vähiten uhkaksi peruskoulun tai vastaavan käyneet, joista 47,6 prosenttia (n=30) vastasivat eriarvoisuuden kasvun olevan melko pieni tai olematon uhka. Alemmassa yhteiskuntaluokassa eriarvoisuuden kasvun kokivat useimmiten pienempänä uhkana korkeakoulutetut, joista 12,5 prosenttia (n=30) ja toisen asteen käyneet, joista 10,1 prosenttia (n=57) vastasivat sen olevan melko pieni tai olematon uhka.

Khiin neliötestin tulos on peruskoulutuksen käyneiden luokassa 49,390, keskituloisten luokassa 77,682, opistotasoisen koulutuksen käyneiden luokassa 51,216 ja korkeakoulutuksen käyneiden luokassa 31,836. P-arvo on kaikissa luokissa alle 0,001, jolloin tulosten voidaan sanoa olevan tilastollisesti erittäin merkitseviä. Eriarvoisuuden kasvun arvioinnin ja yhteiskuntaluokan sekä tulotason välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys. Tällöin nollahypoteesi H_0 hylätään ja vastahypoteesi H_1 astuu voimaan. Cramérin V saa peruskoulun käyneiden luokassa arvon 0,295, eli näiden luokkien välinen riippuvuus on lähellä kohtalaista riippuvuutta. Toisen asteen käyneiden luokassa V=0,199, eli riippuvuus on heikko. Opistotasoisen koulutuksen käyneiden luokassa V=0,233, eli riippuvuus on heikko myös tässä luokassa. Myös korkeakouluttautuneiden luokassa muuttujien välinen riippuvuus on heikko, sillä V=0,114.

4.1.2 Työelämäaseman merkitys eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen

Tilastolliset hypoteesit:

H_0: Työelämäasema ei ole yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan

H_1: Työelämäasema on yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

Taulukko 6. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna työelämäasemalla % (n).

		Alempi yhteiskuntaluokka	Keskiluokka	Ylempi yhteiskuntaluokka	Yhteensä
Töissä[a]	Hyvin tai melko suuri uhka	76,6 (507)	65,6 (659)	51,9 (216)	66,3 (1382)
	Vaikea sanoa	11,8 (78)	11,9 (120)	14,2 (59)	12,3 (257)

	Melko pieni tai olematon uhka	11,8 (78)	22,5 (226)	33,9 (141)	21,4 (445)
	Yhteensä	100 (663)	100 (1005)	100 (416)	100 (2084)
Ei töissä[b]	Hyvin tai melko suuri uhka	83,2 (337)	65,5 (171)	59,6 (84)	73,4 (592)
	Vaikea sanoa	10,4 (42)	17,2 (45)	17 (24)	13,8 (111)
	Melko pieni tai olematon uhka	6,4 (26)	17,2 (45)	23,4 (33)	12,9 (104)
	Yhteensä	100 (405)	100 (261)	100 (141)	100 (807)

a: x^2=84,634; V=,142; p<,001
b: x^2=47,057; V=,171; p<,001

Taulukosta 6 nähdään, että eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyden tarkasteluun lisättäessä työelämäasema, kasvun kokivat suurimmaksi uhkaksi alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat, ei töissä -olevat. Tässä luokassa 83,2 prosenttia (n=337) koki eriarvoisuuden kasvun hyvin tai melko suurena uhkana. Tässä alemmassa yhteiskuntaluokassa töissä -olevista eriarvoisuuden kasvu koettiin myös usein suurena uhkana, sillä näistä 76,6 prosenttia (n=507) koki näin. Keskiluokassa eriarvoisuuden kasvu koettiin sekä töissä- että ei töissä -olevien luokissa molemmissa melkein yhtä usein suurena uhkana, sillä töissä olevista 65,6 prosenttia (n=659) ja ei töissä olevista 65,5 prosenttia (n=171) vastasivat eriarvoisuuden kasvun olevat hyvin tai melko suuri uhka.

Eriarvoisuuden kasvun kokivat useimmiten pienenä uhkana ylempään yhteiskuntaluokkaan kuuluvat töissä-olevat, joista 33,9 prosenttia (141) vastasi sen olevan melko pieni tai olematon uhka. Alemmassa yhteiskuntaluokassa sen kokivat useimmiten vähemmän uhkaavaksi töissä olevat, joista 11,8 prosenttia (n=78) vastasi sen olevan melko pieni tai olematon uhka. Keskiluokkaan kuuluvista taas eriarvoisuuden kasvun melko pieneksi tai olemattomaksi uhkaksi arvioivat useimmiten töissä-olevat, joista 22,5 prosenttia (n=226) kuului tähän luokkaan.

Koska khiin neliötestin tulos on töissä -luokassa 84,634 ja p<0,001, on ristiintaulukoinnin tulos tilastollisesti erittäin merkitsevä ja työelämätilanteen sekä eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyden välillä on tilastollisesti merkittävä yhteys. P-arvon perusteella nollahypoteesi H_0 hylätään ja vastahypoteesi H_1 astuu voimaan. Cramérin V saa arvon 0,142, eli luokkien välillä on heikko yhteys. Ei töissä -luokassa khiin neliötesti saa arvon 47,057 ja p<0,001, eli muuttujien välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys. Cramérin V saa arvon 0,171, joten luokkien välinen riippuvuus on voimakkuudeltaan heikkoa.

4.1.3 Tulotason merkitys eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyteen

Tilastolliset hypoteesit:

H_0: Talouden bruttotulotasolla ei ole yhteyttä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

H_1: Talouden bruttotulotasolla on yhteys siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan.

Taulukko 7. Eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan ristiintaulukointi elaboroituna talouden bruttotulojen määrällä % (n).

		Alempi yhteis-kuntaluokka	Keskiluokka	Ylempi yhteis-kunta-luokka	Yhteensä
Pienitu-loinen[a]	Hyvin tai melko suuri uhka	77 (342)	64,6 (104)	42,2 (19)	71,5 (465)
	Vaikea sanoa	14,4 (64)	16,1 (26)	40 (18)	16,6 (108)
	Melko pieni tai olematon uhka	8,6 (38)	19,3 (31)	17,8 (8)	11,8 (77)
	Yhteensä	100 (444)	100 (161)	100 (45)	100 (650)
Keskitu-loinen[b]	Hyvin tai melko suuri uhka	77,7 (268)	64,5 (256)	61,3 (49)	69,2 (573)
	Vaikea sanoa	9,9 (34)	13,6 (55)	7,5 (6)	11,5 (95)
	Melko pieni tai olematon uhka	12,5 (43)	22,8 (92)	31,3 (25)	19,3 (160)
	Yhteensä	100 (345)	100 (403)	100 (80)	100 (828)
Suuritu-loinen[c]	Hyvin tai melko suuri uhka	76,4 (159)	65,4 (374)	54,7 (211)	65,8 (744)
	Vaikea sanoa	12,5 (26)	11,7 (67)	14 (54)	12,6 (147)
	Melko pieni tai olematon uhka	11,1 (23)	22,9 (131)	31,3 (121)	23,6 (275)
	Yhteensä	100 (208)	100 (572)	100 (386)	100 (1166)

a: x^2=84,634; V=,169; p<,001
b: x^2=26,594; V=,127; p<,001
c: x^2=35,249; V=,142; p<,001

Kun eriarvoisuuden kasvun uhka-arvioinnin ja yhteiskuntaluokan yhteyden tarkasteluun lisättiin talouden bruttotulotaso, kaikista uhkaavimmaksi eriarvoisuuden kasvun kokivat keskituloiset alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat. Näistä 77,7 prosenttia (n=268) koki eriarvoisuuden kasvun hyvin tai melko suurena uhkana. Kuitenkin alemmassa yhteiskuntaluokassa myös muut tuloluokat kokivat eriarvoisuuden kasvun usein hyvin tai melko suurena uhkana, sillä pienituloisista 77 prosenttia (n=342) ja suurituloisista 76,4 prosenttia (n=159) kokivat eriarvoisuuden kasvun hyvin tai melko suurena uhkana.

Keskiluokassa eriarvoisuuden kasvu koettiin myös usein tuloluokasta riippumatta tai melko suurena uhkana, sillä pienituloisista 64,6 prosenttia (n=104), keskituloisista 64,5 prosenttia (256) ja suurituloisista 65,4 prosenttia (n=374) vastasivat eriarvoisuuden kasvun olevan hyvin tai melko suuri uhka. Ylemmässä yhteiskuntaluokassa eriarvoisuuden kasvun kokivat hyvin tai melko suureksi uhkaksi useimmiten keskituloiset, joista 61,3 prosenttia (n=49) kuuluivat tähän luokkaan.

Vastaavasti eriarvoisuuden kasvu koettiin pienempänä uhkana useimmiten ylemmässä yhteiskuntaluokassa sekä keski- että suurituloisten luokkaan kuuluvissa. Ylemmän yhteiskuntaluokan keskituloisista 31,3 prosenttia (n=25) ja suurituloisista 31,3 prosenttia (n=121) kokivat eriarvoisuuden melko pienenä tai olemattomana uhkana. Alemmassa yhteiskuntaluokassa eriarvoisuuden kasvun kokivat useimmiten melko pienenä tai olemattomana uhkana keskituloiset, joista 12,5 prosenttia (n=43) kuului tähän luokkaan. Keskiluokasta taas keskituloisista 22,8 prosenttia (n=92) ja suurituloisista 22,9 prosenttia (n=131) arvioi eriarvoisuuden kasvun olevan melko pieni tai olematon uhka.

Khiin neliötestin tulos on pienituloisten luokassa 84,634, keskituloisten luokassa 26,695 ja suurituloisten luokassa 35,249. P-arvo on kaikissa luokissa alle 0,001, jolloin tulosten voidaan sanoa olevan tilastollisesti erittäin merkitseviä, eli eriarvoisuuden kasvun arvioinnin ja yhteiskuntaluokan sekä tulotason välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys. Tällöin nollahypoteesi H_0 hylätään ja vastahypoteesi H_1 astuu voimaan. Cramérin V saa pienituloisten luokassa arvon 0,169, keskituloisten luokassa arvon 0,127 ja suurituloisten luokassa arvon 0,142. Tämä tarkoittaa, että luokkien välinen yhteys on kaikissa tarkasteluissa voimakkuudeltaan heikkoa.

5 Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten sosioekonominen asema on yhteydessä siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan. Tuloksien perusteella sosioekonominen asema on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä eriarvoisuuden kasvun uhkan arviointeihin. Yhteiskuntaluokan ja eriarvoisuuden kasvun arvioinnin sekä siihen tuotujen ulottuvuuksien välinen yhteys on kuitenkin melkein jokaisessa tarkastelussa voimakkuudeltaan heikkoa. Vaikka tutkimustulokset ovat voimakkuudeltaan heikkoa, ne antavat viitteitä siitä, että eriarvoisuus koetaan suurempana uhkana silloin, kun kuulutaan sosioekonomisesta näkökulmasta heikompaan asemaan.

Suomi on perinteisesti luokiteltu tasa-arvoisimpien yhteiskuntien joukkoon maailmanlaajuisissa vertailuissa. Tuloksista on kuitenkin selkeästi huomattavissa se, että suomalaiset ovat eriarvoisuuden kasvun seurauksista huolissaan. Suurin osa vastaajista koki eriarvoisuuden kasvun hyvin tai melko suurena uhkana yhteiskunnalle, itselleen tai lähipiirille. Luvut painottuivat kuitenkin sosioekonomisesta näkökulmasta katsottuna heikompiin asemassa oleviin, sillä esimerkiksi alemmassa yhteiskuntaluokkaan kuuluvat tai pienituloisemmat arvioivat eriarvoisuuden kasvun seurauksien olevan suuri uhka yhteiskunnalle tai itselleen tai läheisilleen. Alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat kokivat eriarvoisuuden suhteellisesti useammin hyvin tai melko suureksi uhkaksi, kun verrattiin korkeampaan yhteiskuntaluokkaan. Kun koulutustaso, työelämäasema tai talouden bruttotulotaso liitettiin vertailuun, alemman yhteiskuntaluokan luokassa eriarvoisuuden kasvu koettiin siltikin muita yhteiskuntaluokkia useammin suuremmaksi uhkaksi.

Tutkimustulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten tulosten kanssa. Resurssien jako -teorian mukaan eriarvoiset resurssit ovat yhteydessä siihen, millaisia mahdollisuuksia yksilöllä yhteiskunnassa on (Therborn 2014, 106–107). Tämä voi olla liitettävissä siihen, millä tavoin eriarvoisuuden kasvu koetaan. Koska uskomukset toisen tilanteesta luodaan omien kokemusten perusteella (McNall 2016, 197), voi yksilön sosioekonomisella asemalla ja siten sijainnilla yhteiskunnassa olla vaikutus siihen, miten tämä tulkitsee eriarvoisuuden uhkaa. Esimerkiksi jos ylemmällä yhteiskuntaluokalla ei ole kokemusta heikommassa asemassa elämisestä, saatetaan alempi tulotaso tai esimerkiksi työttömyys nähdä yksilön omana saamattomuutena. Alemmassa sosioekonomisessa asemassa elävällä on usein käytettävissä pienempi määrä resursseja, kuin korkeammassa sosioekonomisessa asemassa elävällä. Jos mahdollisuudet yhteiskunnassa ka-

ventuvat, voidaan eriarvoisuuden kasvu kokea suurempana uhkana koko yhteiskunnalle. Yhteiskunnan kriisit painottuvat kuitenkin eri väestöryhmiin eri tavoilla ja alleviivaavat yhteiskunnassa jo olevia rakenteellisia eroja näiden ryhmien välillä (Rajavuori 2024, 12). Siten esimerkiksi kansainvälisen politiikan aiheuttamat taloudelliset seuraukset koskettavat koko yhteiskuntaa, mutta kohdistuivat erityisen voimakkaasti jo valmiiksi heikossa asemassa oleviin.

Yhteiskuntaluokkien välisten asenne-erojen taloudellista eriarvoisuutta kohtaan on todettu aiemmissa tutkimuksissa eroavan erityisesti tasa-arvoisemmissa maissa (Ervasti 2010, 163). Näitä asenteita on aikaisemmin selitetty markkinafatalismin käsitteen avulla (163). Markkinafatalismissa tuloerojen ajatellaan syntyvän markkinoilla väistämättä, jolloin tulonjaot koetaan olevan siten oikeudenmukaista sekä luonnollista (163). Tällöin tulonjakoihin ei olisi tarvetta vaikuttaa esimerkiksi tulonjakopolitiikalla, sillä niiden ajatellaan olevan väistämättä tapahtuva asia (163). Kun verrataan kansainvälisesti suomalaisten yhteiskuntaluokkien välisiä asenteita tulonjakoja kohtaan, ovat erot luokkien välillä melko suuria (165). Vaikka erot tulonjakoja kohtaan vaihtelevat, suurin osa suomalaisista kuitenkin kannattaa tulonjakopolitiikkaa (165).

Eriarvoisuuden kasvua olisi tärkeää pyrkiä torjumaan epäoikeudenmukaisuuden välttämiseksi. Sosiologi Jani Erola (2010, 21) on todennut eriarvoisuuden kasvun yhteiskunnassa olevan etenkin sitä, että paremmassa asemassa jo valmiiksi olevilla menee paremmin, eikä niinkään sitä, että pelkästään heikommassa asemassa olevien asema heikkenisi entisestään. Therbornin (2014, 78) mukaan yhteiskunnallinen jakautuminen pysyy yllä, koska varakkaammat ja kapitalistiseen järjestelmään perustuvat yhteiskunnat tulevat toimeen pienemmällä jäsentenvälisellä yhteistyöllä kuin aikaisemmin. Etäisyyttä ryhmien välillä olisi siis syytä poistaa. Tasa-arvoa voidaan luoda yhteiskuntaan tasaamalla eroja eri sosiaalisten ryhmien välillä ja siten luoda lähentymistä ryhmien välille (Therborn 2014, 78). Tähän perustuu esimerkiksi tulonjakopolitiikka Suomessa.

Tutkielman tuloksia tarkastellessa on otettava huomioon sen mahdolliset rajoitteet. Aineistoa on luokiteltu, minkä vuoksi on tärkeää ottaa huomioon, että osa aineiston sisältämästä tiedosta saatetaan menettää (Tähtinen 2020, 74). Luokittelut olen pyrkinyt muodostamaan mahdollisimman todenmukaisesti, mutta luokittelu aiheuttaa tuloksien tulkintaan epätarkkuutta. Talouden bruttotulotasoa tarkastellessa tulee huomioida se, etten tutkielmassa ottanut huomioon talouden kokoa aineiston puutteellisuuden vuoksi. Tällöin voi olla mahdollista, että yksin asuva, 30 000 euroa vuodessa tienaava, on luokiteltu pienituloiseksi, vaikka esimerkiksi Tilastokeskuksen (2025b) määritelmän mukaan yksinasuva on pienituloinen, kun talouden bruttotulot ovat alle

18 310 euroa vuodessa. Talouden koko vaikuttaa siis siihen, onko talous luokiteltavissa pienituloiseksi. Tästä saattaa aiheutua vääristymää tutkimustuloksiin.

Jatkossa olisi kiinnostavaa tuoda sosioekonomisen aseman lisäksi asuinpaikan tarkastelu mukaan siihen, kuinka suureksi uhkaksi eriarvoisuuden kasvu arvioidaan. Tutkimuksia voitaisiin suorittaa esimerkiksi siitä, arvioidaanko eriarvoisuuden kasvu suuremmaksi tai pienemmäksi uhkaksi, jos asutaan maaseudulla verrattuna kaupunkeihin. Tutkielmani avaama näkymä eriarvoisuuden kokemiseen sosioekonomisen aseman näkökulmasta muistuttaa joka tapauksessa tärkeällä tavalla yhteiskunnallisen paikantumisen merkityksestä, kun arvioidaan yhteiskunnan muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Lähteet

Aineisto

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA). 2025. EVAn Arvo- ja asennetutkimus kevät 2025 [data]. Dataversio 1.0 (2025-10-10). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. DOI: https://doi.org/10.60686/t-fsd3978; URN: https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3978

Kirjallisuus

Allardt, Erik ja Littunen, Yrjö. 1975. *Sosiologia*. WSOY.

Cohen, Jacob. 1988. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Rev. ed. Lawrence Erlbaum Associates. https://doi.org/10.4324/9780203771587.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA). ei pvm. ”Arvopankki.” Luettu 30. tammikuuta 2026. https://www.eva.fi/arvopankki/

Erola, Jani. 2010. ”Johdanto”. Teoksessa *Luokaton Suomi: yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa,* toimittanut Jani Erola. Gaudeamus.

Ervasti, Heikki. 2010. ”Yhteiskuntaluokat ja hyvinvointivaltio.” Teoksessa *Luokaton Suomi: yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*, toimittanut Jani Erola. Gaudeamus.

European Commission. 2025. *Proposal for a joint employment report from the commission and the council*. COM(2025)958. Strasbourg. Luettu 30. tammikuuta 2026. https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/download/bd5fbe1e-826f-4f06-84b1-3734454984b4_en?filename=COM_2025_958_1_EN.

Heikkilä, Tarja. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. 9., uudistettu painos. Edita.

Hiilamo, Heikki, Kivipelto Minna, Moisio Pasi, Mukkila Susanna, Nykänen Eeva, Ollonqvist Joonas, Peltoniemi Johanna, Saikku Peppi, Tervola Jussi, Tuovinen Anna-Kaisa, Virrankari Lotta. 2023. ”Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027.” Työpaperi 45/2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Keski-Pitäjä, Miina ja Witting, Mika. 2016. ”Vanhempien koulutus vaikuttaa lasten valintoihin.” Tieto ja trendit. Tilastokeskus. Luettu 16. maaliskuuta 2026. https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/vanhempien-koulutus-vaikuttaa-lasten-valintoihin.

Lynch, John ja George Kaplan. 2000. “Socioeconomic Position.” Teoksessa *Social Epidemiology*, toimittaneet Lisa F. Berkman ja Ichiro Kawachi. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780195083316.003.0002.

McNall, Scott G. 2016. *The Problem of Social Inequality: Why It Destroys Democracy, Threatens the Planet, and What We Can Do About It*. 1st ed. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315659237.

Naumanen, Päivi ja Silvennoinen, Heikki. 2010. ”Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus”. Teoksessa *Luokaton Suomi: yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa,* toimittanut Jani Erola. Gaudeamus.

Niemelä, Mikko ja Laaninen, Markus. 2024. ”Suomalaisten koettu hyvinvointi kriisien aikana” Teoksessa *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024*, toimittanut Anna Rajavuori. Kalevi Sorsa -säätiö. Into Kustannus.

Rajavuori, Anna, toim. 2024. *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024.* Kalevi Sorsa -säätiö. Into Kustannus.

Rau, Eli G ja Susan Stokes. 2025. “Income Inequality and the Erosion of Democracy in the Twenty-First Century.” *Proceedings of the National Academy of Sciences* 122 (1). https://doi.org/10.1073/pnas.2422543121.

Ristiintaulukointi. ei pvm. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Luettu 13. maaliskuuta 2026. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus.

Saari, Juho. 2015. *Huono-osaiset: elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Gaudeamus.

Saari, Juho. 2020. *Samassa veneessä: hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa*. Docendo.

Sage, Daniel. 2013. “Are more equal societies the most cohesive?” *International journal of sociology and social policy (Bingley) 33* (11/12): 640-657. https://doi.org/10.1108/IJSSP-12-2012-0109.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). 2024b. ”Keskeisiä käsitteitä”. Luettu 18. huhtikuuta 2026. https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot/keskeisia-kasitteita.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2024a. ”Hyvinvointi- ja terveyserot.” Luettu 11. maaliskuuta 2026. https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot.

Therborn, Göran. 2014. *Eriarvoisuus tappaa.* Vastapaino.

Tietoarkisto. ei pvm. ”Aineiston käyttö ja lataaminen”. Tampereen yliopisto. Luettu 13. huhtikuuta 2026. https://www.fsd.tuni.fi/fi/aineistot/aineistojen-kaytto-ja-lataaminen/.

Tilastokeskus. 2025a. ”Tuloerojen kehitys Suomessa 1966–2024”. Luettu 16. maaliskuuta 2026. https://stat.fi/fi/julkaisu/cmiph37ob7neg07uprcknu1jv.

Tilastokeskus. 2025b. ”Pienituloisia 782 300 vuonna 2024”. Luettu 3. huhtikuuta 2026. https://stat.fi/fi/julkaisu/cmin81ch45kp507vzolnh5sky.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023. ”*Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*”. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki: TENK. Luettu 1. huhtikuuta 2026.https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023

Tähtinen, Juhani, Laakkonen, Eero ja Broberg, Mari. 2020. *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8091-8.

Liitteet

Liite 1. Alkuperäisen selitettävän muuttujan jakauma

Taulukko 8. Selitettävän muuttujan jakauma ennen uudelleenluokittelua suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä.

	%*	n*	%	n
Hyvin suuri uhka	28,9	1040	33,3	690
Melko suuri uhka	38,9	1401	38,9	805
Vaikea sanoa	14,2	511	12,5	258
Melko pieni uhka	13,4	484	12	248
Olematon uhka	4,6	164	3,3	69
Yhteensä	100	3599	100	2070

Huom. *Aineisto painotettu painokertoimella

Liite 2. Taustamuuttujien jakaumat ennen uudelleenluokittelua ja muokkauksia

Taulukko 9. Taustamuuttujien jakaumat ennen uudelleenluokittelua ja muokkauksia suhteellisina ja absoluuttisina frekvensseinä.

	%*	n*	%	n
Millainen peruskoulutus Sinulla on?				
Kansakoulu	3,7	134	2,8	58
Keski- tai peruskoulu	41,6	1498	38,4	795
Ylioppilastutkinto	54,7	1967	58,8	1217
Yhteensä	100	3599	100	2070
Millainen ammatillinen koulutus Sinulla on?				
Ei ammatillista koulutusta	17,4	625	11,4	237
Ammattikurssi, muu lyhyt ammattikoulutus	4,8	172	3,1	65
Ammattikoulu	23,1	833	26,3	545
Opistotasoinen ammattikoulutus	17,4	626	16,3	338
Ammattikorkeakoulututkinto	15,9	573	16,5	342
Yliopisto- tai korkeakoulututkinto	21,4	771	26,2	543
Yhteensä	100	3599	100	2070
Oletko nykyisin työssä?				
Töissä	69,8	2388	64,7	1275
Ei töissä	30,2	1035	35,3	695
Yhteensä	100	3423	100	1970
Talouden yhteenlasketut bruttotulot				
Alle 10.000 euroa/vuosi	6,8	244	7,5	156
10.000–20.000 euroa/vuosi	9,7	349	10,9	226
20.001–30.000 euroa/vuosi	8	288	35,9	201
30.001–40.000 euroa/vuosi	9	324	10,7	221
40.001–50.000 euroa/vuosi	10	360	9,5	196
50.001–60.000 euroa/vuosi	7,8	282	8,2	169
60.001–70.000 euroa/vuosi	8,3	299	7,5	156
70.001–80.000 euroa/vuosi	6,7	240	6	124
80.001–90.000 euroa/vuosi	8,4	303	8,1	167
Yli 90.000 euroa/vuosi	11,8	426	10	208
En halua vastata	13,5	486	11,9	246

Yhteensä	100	3599	100	2070
Mihin yhteiskuntaluokkaan katsot lähinnä kuuluvasi?				
Työväenluokkaan	18,7	673	23,2	480
Alempaan keskiluokkaan	12,7	456	13,7	283
Keskiluokkaan	35,9	1292	33,6	695
Ylempään keskiluokkaan	15	541	12,9	268
Yläluokkaan	0,5	19	0,6	13
En katso kuuluvani mihinkään luokkaan	17,2	619	16	331
Yhteensä	100	3599	100	2070

Huom. *Aineisto painotettu painokertoimella